

**Міністерство освіти і науки України
Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського**

ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД І СУЧАСНІСТЬ

**Матеріали
XXIX наукової конференції
здобувачів вищої освіти**

Випуск 44

Одеса – 2023

УДК: 001:005.745

I – 90

Збірник містить тези доповідей окремих учасників
XXIX наукової конференції здобувачів вищої освіти
«Історичний досвід і сучасність».

Редакційна колегія збірника:

Богданова І. М., доктор педагогічних наук, професор,
Букач В. М., кандидат історичних наук, приват-професор,
Наумкіна С. М., доктор політичних наук, професор,
Сокаль М. А., кандидат філологічних наук, доцент,
Сухотеріна Л. І., доктор історичних наук, професор.

Відповідальний редактор – Букач В. М.

Друкується за рішенням Вченої ради Південноукраїнського
національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського
від 25 травня 2023 року, протокол № 12.

(С) Південноукраїнський національний педагогічний університет імені
К. Д. Ушинського (м. Одеса), 2023.

(С) Букач В. М., упорядник, 2023.

чи мало є такого, що дитина бачить у сутінках, чого й не бувало? Та ж світло, засяявши, всі привиддя знищує». [2, с. 180]

Таке дивне відчуття починає оволодівати людиною після зрозуміння схожості вчень даосизму та ідей Григорія Сковороди. Ніби все залежить від тебе, але є частина, що від тебе ніколи не буде залежати – твоя природа. Це і є гармонія активного Ян та пасивного Інь, які в цьому прикладі втілені в образі того що залежить і не залежить, де дієш ти, а де діє світ. Всесвіт народив філософа без географічних координат, того, що між заходом та сходом – Григорія Сковороду. Його вчення буде жити вічно, але воно – між строк, незрима: «Коли дао виходить із роту, воно прісне, не має смаку. Воно невидиме і його не можна почути. У дії ж воно невичерпне». [1, с. 51]

-
1. Лао-Цзи. Дао де цзин. Санкт-Петербург: АЗБУКА, 2014. 137 с.
 2. Сковорода Г. С. Наркіс. Розмова про те: пізнай себе. *Твори у двох томах*. Т. 1. Київ: Обереги, 2005. С. 151 - 188.
 3. Сковорода Г. С. Убогій жайворонок. *Вибрані твори в двох томах*. Т. 1. Київ: Дніпро, 1972. С. 198 - 222.
 4. Сковорода Г. С. DE LIBERTATE. *Вибрані твори в двох томах*. Т.1. Київ: Дніпро, 1972. С. 143.

ГУМАНІСТИЧНІ ІДЕЇ В. СУХОМЛИНСЬКОГО СКРІЗЬ ПРИЗМУ СУЧАСНОСТІ

Паскаль А.

Розвиваючи свою педагогічну систему, деякою мірою Василь Сухомлинський був близький до положень, викладених в творах відомого польського педагога, казкаря і лікаря Януша Корчака (Генріха Гольдшмідта).

Педагог намагався знайти з дитиною спільний духовний інтерес, таку діяльність, щоб дитина відчула в ньому «людину і потяглась до людського». [8, с. 305] Особисту дружбу він вважав «задоволенням потреби в людині»,

однією з «вищих моральних потреб, які школа повинна утверджувати з дитинства» [8, с. 305]. Розвиваючи свою педагогічну систему, В. О. Сухомлинський починає пробуджувати серце дитини красою.

Основна лінія вивчення педагогічних ідей В. О. Сухомлинського складається в спробі побачити в історико-культурному (соціогенетичному) плані умови і механізми зародження гуманного ставлення до дитини як до цінності, а також до оточуючого його світу, як безумовно значимому для його соціалізації.

Василя Олександровича Сухомлинського можна справедливо назвати гуманістом свого часу. Його ідеї гуманізму відрізняються практичним застосуванням - це безпосередній захист дітей. У фокус аналітичного мислення В. О. Сухомлинського потрапляли соціальні і моральні проблеми виховання підростаючого покоління. Великий вчитель і вихователь він перетворював їх у своїй практичній діяльності в могутній сплав любові і поваги до дитини, віруючи при цьому, що в людей прийде розуміння того, що дитині потрібний світ, де вони будуть урятовані від усього, що їх принижує. В. О. Сухомлинський стверджував, що «виховання ласкою – це утвердження самоповаги. Я не вірю в успіх покарання, в якому є хоч краплина приниження людської гідності». [2, с. 573]

Розглядаючи принцип гуманізму в виховній системі, В. О. Сухомлинський зазначає, слід звернути увагу на те, що «навчання – це насамперед взаємовідносини між людьми, обмін духовними цінностями, взаємна віддача сердечної доброти, співчутливості. Усе шкільне життя повинно бути пройняте духом гуманності». [1, с. 496] Справжня гуманність, на думку В. О. Сухомлинського «не створюється якимись спеціальними прийомами ... Справжня гуманність означає передусім справедливість як поєднання поваги з вимогливістю. У шкільному житті нема і бути не може якоїсь абстрактної справедливості. Справедливість у вихованні означає, що в педагога є досить духовних сил для того, щоб приділити увагу кожній дитині». [1, с. 496 - 497]

Це з його вуст летіла настанова: «Висока гуманність...суспільства полягає насамперед у тому, що в цьому суспільстві кожна людина стане творцем не тільки матеріальних, а й духовних цінностей – ідей, думок». [3, с. 96] Віру в людину В. О. Сухомлинський називав величезною моральною силою, «що втілює в собі саму суть відносин у нашому суспільстві. І в школі цю віру учитель повинен виявляти завжди і в усьому. Справжнім педагогом може вважати себе тільки той, хто в кожному своєму вихованцеві бачить людину в майбутньому. ... Раніше ніж думати про знання, треба збудити в недбайливого учня людську гідність, непомітно торкнутися найчутливіших куточків його душі». [6, с. 119]

Відстоюючи принцип гуманізму В. О. Сухомлинський писав: «Без морального права вчити добра і правди людина не може бути вихователем. Бо мову про них з уст того, чиї вчинки протилежні словам, сприйматимуть діти як глум над добром і правдою. Такий «вихователь» калічить дітей. І дуже прикро, коли такі люди іноді потрапляють до школи. Ось факт, що примушує задуматись над питанням: як зберегти школу від тих, кого й на гарматний постріл не можна допускати до святого діла виховання нашої зміни?». [7, с. 202]

Прогресивний педагог В. О. Сухомлинський звертав увагу на посилення індивідуального підходу до особистості в процесі виховання і підкреслював «найвірнішим і найбільш надійним засобом є висока педагогічна культура вчителя і батьків, усвідомлення всіма, причетними до виховання дітей, громадської відповідальності за їх долі». [1, с. 492] Найголовніше, за В. О. Сухомлинським, - «в тому, щоб учити дитину бачити і почувати, розуміти й переживати всім серцем, що вона живе серед людей і що найглибша людська радість –жити для людей». [4, с. 219] Школа на думку В. О. Сухомлинського повинна бути «школою сердечності». В ній за словами В. О. Сухомлинського «педагоги намагаються виховати в кожній дитині сердечну чуйність до навколишнього, до всього, що створює людина, що служить їй, і звичайно, насамперед до самої людини». [4, с. 219]

Дуже важливою формою у своїй виховній роботі В. О. Сухомлинський вважав етичні бесіди. Матеріалом для цих бесід, за словами педагога, «є «Хрестоматія з етики» – понад тисяча маленьких оповідань і казок з яскраво вираженим філософсько-етичним змістом. ... Характерною особливістю кожного з оповідань і казок, які включено до вступного розділу «Хрестоматії з етики», є завуальована, прихована думка, осмислити яку може дитина, яка вже досягла певного ступеня емоційної вихованості». Для інших дітей педагог передбачає етичні бесіди які «пробуджують, виховують емоційну чутливість, учать пізнавати світ не тільки розумом, а й серцем». [5, с. 451]

-
1. Сухомлинський В. О. Бесіда четверта. Важкі діти. *Вибрані твори в 5-ти т.* Т. 4. Київ: Радянська школа, 1976. С. 491- 526.
 2. Сухомлинський В. О. Гармонія трьох начал. *Вибрані твори в 5-ти т.* Т. 5. Київ: Радянська школа, 1976. С. 569 - 578.
 3. Сухомлинський В. О. Людина неповторна. *Вибрані твори в 5-ти т.* Т. 5. Київ: Радянська школа, 1976. С. 80 - 96.
 4. Сухомлинський В. О. Народження добра. *Вибрані твори в 5-ти т.* Т. 5 Київ: Радянська школа, 1976. С. 217 - 223.
 5. Сухомлинський В. О. Методика виховання колективу. *Вибрані твори в 5-ти т.* Т. 1 – Київ: Радянська школа, 1976. С. 403- 641.
 6. Сухомлинський В. О. Суспільство і вчитель. *Вибрані твори в 5-ти т.* Т. 5 Київ: Радянська школа, 1976. С. 108 - 122.
 7. Сухомлинський В. О. Учитель і діти. *Вибрані твори в 5-ти т.* Т. 5. Київ: Радянська школа, 1976. С. 195 - 203.
 8. Сухомлинський В. О. Як любити дітей. *Вибрані твори в 5-ти т.* Т. 5 Київ : Радянська школа, 1976. С. 292 - 308.

МЕТОДИ ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ У ПРАЦЯХ В. СУХОМЛИНСЬКОГО

Омельченко М.

У 2023 році виповнюється 105-а річниця від дня народження видатного українського педагога Василя Олександровича Сухомлинського, чії ідеї виховання молоді є цінними і для сучасного вчителя.